

Anmeldelser

H. C. WIND: Historie og forståelse: Filosofisk hermeneutik. Aarhus Universitetsforlag. 1987. 121 s. 118 kr.

Den århusianske teolog og filosof H. C. Wind har genudgivet sin fortjenstfulde bog *Filosofisk hermeneutik* fra 1976. Titlen er – som det ses – ændret til *Historie og forståelse*, således at betegnelsen filosofisk hermeneutik som H. C. Wind opfatter som »en selvstændig filosofisk retning«, nu er blevet undertitlen. Spørgsmålet er, om forfatteren skulle have taget skridtet fuld ud og have ændret undertitlen og betegnelsen for retningen til historisk hermeneutik? Værket ville da tydeligere have fremstået som en parallel til *Religion og kommunikation. Teologisk hermeneutik*, som H. C. Wind samtidig udsender på samme forlag.

Begrebet hermeneutik stammer jo, som Wind fremhæver, fra det græske ord *hermeneuein*, der betyder forstå, fortolke, tyde. Det er beslægtet med navnet på den græske gud *Hermes*, der var gud for al kommunikation mellem det guddommelige og det menneskelige.

Afgørende for den teologiske hermeneutik er, at kommunikation også er normativt bestemt, og at normer ikke kan bestemmes eller beskrives uden henvisning til værdier og opfattelser af gyldighed. Opfattelser af, hvad der har relevans, hvad der er sandt, hvad der giver mening, hvad der kan bruges etc., rækker ud over den empirisk givne virkelighed. Hermeneutikken har altså et metafysisk element. Modsætningsvis er det afgørende for historisk hermeneutik, at al kommunikation er tids- og stedsbærende, altså betinget af de *grænser*, der gælder for menneskelig eksistens. Det er ud fra en grundlæggende ontologisk funderet opfattelse af, hvor disse grænser går, at H. C. Wind vælger undertitlen: filosofisk hermeneutik.

Filosofi beskæftiger sig – som hermeneutik – med *helheder og sammenhænge*. Den filosofiske hermeneutiks påstand er, at et grundlæggende vilkår for menneskelig eksistens er, at *alt skal fortolkes*, mennesket kan ikke orientere sig i sin tilværelse, det kan ikke handle i nutiden og planlægge på grundlag af fortid og nutid med henblik på fremtiden uden at fortolke, uden at forstå genstande, mennesker, fænomener, begivenheder og situationer i et tidsmæssigt og socialt-rumligt perspektiv. Ud fra dette syn bliver hermeneutikken universel. Forståelse kommer før forklaring. Både spørgsmål og svar forudsætter en forudgående tolkning og tydning. Ud fra dette *universalitetssyn* foretrækker Wind undertitlen filosofisk herme-

neutik. Det universelle bliver da den for alle mennesker fælles sprogbestemte meningsverden. Dette universalitetssyn på hermeneutikken sætter han i relation til Heideggers tidlige filosofi, til den ældre mere historisk-metodisk end filosofisk orienterede hermeneutik hos bl.a. Dilthey og i forhold til idologikritikken.

Når forståelsen er universel, bliver den menneskelige bevidsthed bestemt af historien og sproget. Set i dette lys må historikere som andre forskere stille det spørgsmål: findes der andre sandheder end den videnskabelige? Er den objektivering, som den videnskabelige forklaring hviler på, den eneste acceptable? Eller må forskerne anerkende den subjektivering, der ligger bag forståelse, fortolkning og tydning, og dermed et dobbelt sandhedsbegreb? Svaret på dette bliver et ja. Argumentationen og begrundelsen herfor bygges overbevisende op i tilknytning til et andet af den filosofiske hermeneutiks grundbegreber: *virkningshistorie*, ifølge hvilket værk og virkning er samhørende. En historisk begivenhed eller tekst er ikke kun kilde-objekt, men har bl.a. gennem de fortolkninger, der er givet af dem, været bestemmende for de nulevendes – herunder forskernes – måde at tænke og leve på. I tilknytning til begreberne *interaktion og applikation* munder det ud i et forsvar for en historisk erkendelse i helheder, der er lige fjernt fra en ren subjektivisme og en ren objektivisme.

Hovedvægten i bogen lægges på opgør med ideologikritikken. I såvel 1976-udgaven som genudgivelsen fra 1987 med den ændrede titel tager H. C. Wind sit udgangspunkt i Hans-Georg Gadamer og Jürgen Habermas' teorier. Afsnittet om Gadamer er uændret. Dertil skal intet indvendes. Mere betænkeligt er det, at fremstillingen af Habermas' filosofiske position udelukkende hviler på hans første hovedværk *Erkenntnis und Interesse* fra 1968. Selv om H. C. Wind selv fremhæver, at Habermas i sine to senere hovedværker, *Theorie des kommunikativen Handelns* fra 1981 og *Der philosophische Diskurs* fra 1985 har ændret opfattelse på grundlæggende punkter, inddrages de ikke. Dette savn afhjælpes kun delvist ved, at læserne henvises til H. C. Winds egen bog *Religion og kommunikation* og Troels Nørager: *System og Livsverden. Habermas' konstruktion af det moderne* fra 1985. Når dertil kommer, at heller ikke andre bidrag fra 80'erne til hermeneutikken, herunder bl.a. P. Ricoeurs, Jörn Rüsens og herhjemme Peter Kemps værker, behandles, må det betones, at H. C. Winds nyudgivelse nok stadig er aktuel – ikke mindst for historikere – men ikke giver et ajourført overblik over den filosofiske og videnskabelige produktion på dette område. Illustrerende er det, at litteraturlisten heller ikke er ført op til 80'erne.

Jørgen Schoubye